

A Látrányi Puszta Természetvédelmi Terület recésszárnyú-alkatú (Megaloptera, Raphidioptera, Neuroptera) faunája

ÁBRAHÁM LEVENTE

Somogy County Museum, Natural History Department,
H-7400 Kaposvár Fő u.10., Hungary, e-mail: levi@smmi.hu

ÁBRAHÁM L.: *The neuropterid fauna of the Látrányi Puszta Nature Conservation Area (Megaloptera, Raphidioptera, Neuroptera)*

Abstract: In 1999 and 2001, the author carried out faunistic samplings in 6 different habitats of the protected area. Samplings were collected by light, portable light traps at night and by netting technique during the day. Altogether 434 specimens belonging to 1 Megaloptera, 1 Raphidioptera and 35 Neuroptera species were collected. The fauna of the xerophil sandy grasslands proved to be the most significant. One protected species, *Myrmeleon formicarius* was found in the area.

Key words: Neuroptera, faunistic, nature conservation, Hungary

Bevezetés

A Látrányi Puszta Természetvédelmi Terület recésszárnyú-alkatú faunája az 1999-ben megindult alapfauna vizsgálatokig gyakorlatilag teljesen ismeretlen volt. Ez igaz a teljes gerinctelen faunára nézve is igaz volt.

A Somogy Megyei Múzeumok Természettudományi Osztályának gyűjteményében 7 fajról találtam adatokat, amelyeket az 1990 és 1994 között folytatott "Somogy megye természeti értékei" című OTKA kutatási téma keretében alkalmi gyűjtésekből származtak. Ezek főleg a terület faunájára is jellemző hangyaleső fajokra vonatkoztak. Közöttük a védett *Myrmeleon formicarius* is előkerült.

A rendszeres kutatómunkát 1999-ben a Duna-Dráva Nemzeti Park támogatásával kezdtem meg, majd 2001-ben a mintavételezéseket egy sikeres KAC pályázat anyagi támogatásával tovább folytathattam.

A Látrányi Puszta Természetvédelmi Területén történt kutatások célja a terület alapfauna feltárása és a természetvédelmi értékek területi elhelyezkedésének megállapítása volt, ami a terület kezelési tervének elkészítéséhez nyújtott információt.

Anyag és módszer

A természetvédelmi területen az előzetes terepbejárások alkalmával állandó mintavételi helyeket jelöltem ki úgy, hogy abban a védett terület minden élőhely típusa szerepeljen.

Így vizsgáltam a (1) mocsár- és láprétek, (2) patakmenti füzesek, (3) vízi élőhelyek,

(4) mezo-higrofil erdőfoltok, (5) xerofil homoki gyepek és (6) ültetett erdei fenyvesek recésszárnyú-alkatú közösségeit. Az állandó mintavételi helyeket az 1. ábrán jelöltem.

A mintavételezéseket elsősorban fű- és lombhálózással végeztem. Az éjszakai szemelyes lámpázások alkalmával 160 W-os HGLI izzót és 20 W-os ún. fekete fényű (black light) UV elektroncsövet használtam.

Eredmények

A Látrányi Pusztai Természetvédelmi Területén a Neuropteroidea fauna természetvédelmi vizsgálata során 434 példány került elő; ez a mennyiség 35 faj között oszlik meg. 1 Megaloptera, 1 Raphidioptera, 32 Neuroptera faj sikeresen kimutatni.

A fajok jegyzéke

A fajlista összeállításához ASPÖCK et al. (1980, 2001) munkáit használtam fel, a listában a mintavétel idejét, a fajok példányszámát valamint a nemét közlöm.

Megaloptera

Sialidae

Sialis lutaria (Linnaeus, 1758) - 1999. 04. 30. 1♂ 2000. 04. 29. 3♀ ;

Raphidioptera

Raphidiidae

Xanthostigma xanthostigma (Schummel, 1832) - 2001. 05. 29. 1♀ ;

Neuroptera

Chrysopidae

Nineta flava (Scopoli, 1763) - 2001. 08. 08. 1♂
Chrysotropia ciliata (Wesmael, 1841) - 1999. 04. 30. 1♂ 1999. 05. 30. 3♂ 2♀ ; 1999. 06. 02. 1♀ ;

1999. 07. 04. 1♂ 2000. 04. 29. 2♂ 2001. 05. 16. 1♀ ;
Chrysopa perla (Linnaeus, 1758) - 1991. 06. 12. 1♀ ;

1999. 04. 30. 1♀ ; 1999. 05. 30. 1♂ 1♀ ; 1999. 05. 30. 1♂ 8♀ ; 1999. 06. 02. 2♂ 1♀ ; 1999. 06. 29. 2♀ ; 1999. 07. 16. 1♀ ; 1999. 08. 03. 1♀ ; 2000. 04. 29. 1♂ 2001. 05. 16. 1♂♀ 1♀ ; 2001. 05. 29. 5♂ 7♀ ; 2001. 07. 03. 2♂ 2001. 07. 31. 2♂ 1♀ ; 2001. 08. 08. 1♂ 6♀ ; 2001. 08. 16. 1♂

Chrysopa dorsalis Burmeister, 1839 - 2001. 08. 08. 1♀ ;

Chrysopa abbreviata Curtis, 1834 - 1990. 06. 20. 1♀ ;
Chrysopa commata Kis et Újhelyi, 1965 - 1991. 06. 12. 10♂ 12♀ ; 1992. 05. 27. 1♀ ; 1998. 06. 07. 2♀ ; 1999. 07. 31. 1♂ 2♀ ;

Chrysopa formosa Brauer, 1850 - 1999. 07. 16. 1♂
Chrysopa phyllochroma Wesmael, 1841 - 1999. 07. 31. 1♂ 2001. 07. 03. 1♂

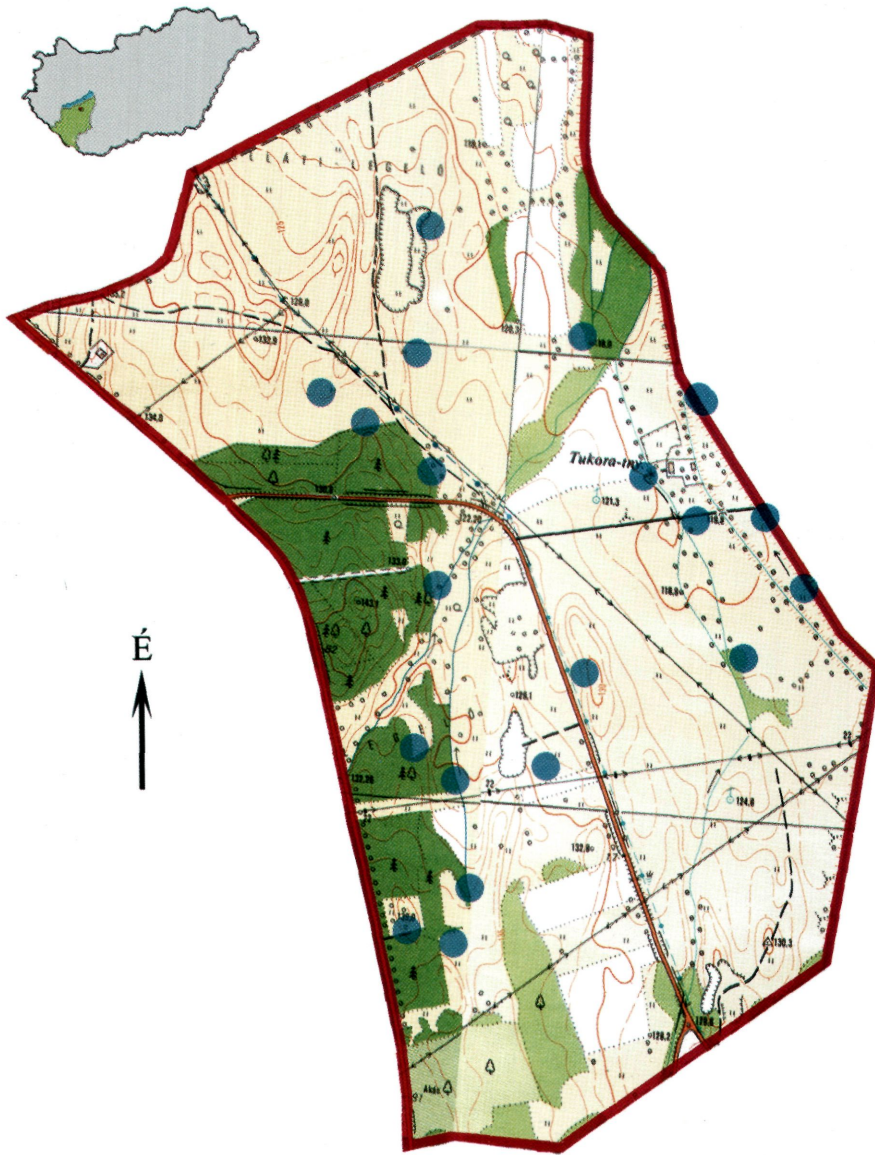
Chrysopa viridana Schneider, 1845 - 2000. 04. 29. 1♂
Chrysopa nigricostata Brauer, 1850 - 2001. 05. 16. 1♀ ;

Chrysopa pallens Rambur, 1838) - 2001. 05. 29. 1♂
Dichochrysa flavifrons (Brauer, 1850) - 1999. 06. 29. 2♀ ;

Dichochrysa prasina (Burmeister, 1839) - 1999. 06. 02. 3♀ ; 1999. 07. 04. 1♀ ; 2001. 05. 16. 7♂ 2♀ ; 2001. 05. 29. 1♂ 3♀ ; 2001. 07. 03. 8♂ 10♀ ; 2001. 08. 08. 3♂ 8♀ ;

Dichochrysa ventralis (Curtis, 1834) - 1999. 06. 02. 3♀ ; 2001. 05. 16. 1♀ ; 2001. 08. 08. 6♂ 5♀ ;
Chrysoperla carnea complex (Stephens, 1836) - 1990. 06. 20. 1♂ 1999. 04. 30. 5♂ 5♀ ; 1999. 05. 30. 3♂♀ 1♀ ; 1999. 06. 29. 5♂ 20♀ ; 1999. 07. 04. 1♂ 2♀ ; 1999. 07. 16. 2♀ ; 1999. 07. 31. 1♀ ; 2000. 04. 29. 4♂ 11♀ ; 2001. 05. 16. 4♂ 2♀ ; 2001. 05. 29. 5♂ 5♀ ; 2001. 07. 03. 7♂ 15♀ ; 2001. 07. 31. 1♀ ; 2001. 08. 08. 4♂ 13♀ ; 2001. 08. 16. 3♀ ;

Hemerobiidae
Hemerobius humulinus Linnaeus, 1758 - 1999. 04. 30. 2♂ 1999. 06. 02. 1♀ ; 1999. 06. 29. 2♂ 8♀ ; 2000. 04. 29. 1♂ 4♀ ; 2001. 05. 16. 1♀ ; 2001. 07. 03. 1♂ 1♀ ;
Hemerobius stigma Stephens, 1836 - 2001. 08. 08. 1♀ ;
Hemerobius nitidulus Fabricius, 1777 - 1999. 06. 29. 1♀ ; 2001. 08. 08. 1♀ ;
Hemerobius micans Olivier, 1792 - 2001. 07. 03. 1♀ ;

1. ábra: Mintavételi helyek a Látrány Pusztai Természeti Területen

2. ábra: A védett területen a leggyakoribb hangyaleső faj az *Euroleon nostras*

3. ábra: A *Myrmeleon formicarius* lárvája esőtől, szélről és direkt napsugárzástól védett mikrohabitatokban fejlődik

- Symphorobius pygmaeus* (Rambur, 1842) - 2001.
05. 16. 2♂ 5♀ ; 2001. 05. 29. 1♀ ;
Micromus variegatus (Fabricius, 1793) - 1999.
06. 02. 1♂ 1999. 07. 16. 1♀ ; 2001. 07. 03. 1♂
Micromus angulatus (Stephens, 1836) - 2001.
05. 29. 1♂ 1♀ ; 2001. 08. 08. 1♀ ;
- Coniopterygidae**
Coniopteryx borealis Tjeder, 1930 - 2001. 05.
16. 1♂ 2♀ ; 2001. 05. 29. 2♀ ;
Coniopteryx pygmaea Enderlein, 1906 - 1991.
06. 12. 4♀ ; 2001. 05. 16. 1♂
Coniopteryx tineiformis Curtis, 1834 - 2001. 05.
29. 2♀ ;
Coniopteryx haematica McLachlan, 1868 -
2001. 05. 16. 1♀ ; 2001. 05. 29. 1♀ ;
Coniopteryx esbenpeterseni Tjeder, 1930 - 1999.
04. 30. 2♂ 2001. 05. 16. 10♂ 16♀ ; 2001. 05. 29. 1♂
- Conwentzia psociformis* (Curtis, 1834) - 2001.
05. 16. 1♀ ;
Semidalis aleyrodiformis (Stephens, 1836) -
1999. 04. 30. 1♀ ; 1999. 05. 30. 10♀ ; 1999. 06. 29.
3♀ ; 1999. 07. 31. 1♂ 2000. 04. 29. 2♂ 1♀ ; 2001.
05. 16. 6♂ 11♀ ; 2001. 05. 29. 3♂ 8♀ ;
- Myrmeleontidae**
Myrmeleon formicarius Linnaeus, 1767 - 1992.
04. 12. 1 lárvá
Myrmeleon inconspicuus Rambur, 1842 - 1999.
04. 30. 3 lárvá; 1999. 06. 29. 3 lárvá
Euroleon nostras (Fourcroy, 1785) - 1992. 04.
12. 2 lárvá
Creoleon plumbeus (Olivier, 1811) - 1990. 06.
20. 5♂ 5♀ ; 1992. 07. 08. 1♂ 1999. 07. 31. 1♂

A mintavételezések során begyűjtött anyag sem kvantitatív, sem kvalitatív értelemben nem gazdag. Ennek oka, hogy a természetvédelmi területen az erősen higrofil fátlan élőhelyeken - a többnyire meleg- és szárazsághedvelő Neuropteroidea fajok - nagyon gyér példányszámban kerültek elő. A Neuropteroidea fauna alacsony diverzitási értékét okozza még, hogy a területen kevés az őshonos fás vegetáció, amelynek zöme egyébként fiatal telepítésű. A Dunántúli-dombságon a Neuropteroidea fauna alapvetően a fás vegetációjú helyekhez kötődik. Az alföldi füves pusztákra jellemző sajátos és gazdag Neuropteroidea fauna a terület másodlagosan homokpusztává válása után sem itt, sem Belső-Somogyban nem tudott meglepedni (ÁBRAHÁM 1992, 1995, 1998, 2001). A Látrányi Puszta Természetvédelmi Terület Neuropteroidea faunájának jellegzetességét azonban épp a speciális homokhoz kötődő élőhelyek (homokhátság stb.) határozzák meg.

A védett területen 6 különböző élőhelyet vizsgáltam, amelyek közül kettőből nem sikerült jellemző karakterfajt kimutatni.

(1) mocsár- és láprétek

A mocsár- és láprétek a védett területnek természetvédelmi szempontból egyik legértékesebb részét képezik. Ehhez az élőhelyhez azonban, a korábbi vizsgálatainkhoz hasonlóan (ÁBRAHÁM 1995, 1998), most sem sikerült a Neuroptera faunából jellemző fajt kapcsolni.

Ezen az élőhelyen a Neuropteroidea faunában a széles körben elterjedt gyakori fajok fordulnak csak elő.

(2) patakmenti füzesek

A jelenlegi kutatottsági szint mellett szintén nem sikerült a patakmenti füzesekre jellemző, hazánkban ritkának nevezhető fajt kimutatni. A védett terület határán ez az élőhelytípus csak egy-egy kis foltban - főleg a Tetves-patak mentén - található.

(3) vízi élőhelyek

A Tetves-patak egy rövid szakaszon érinti a védett területet. Ez, mint vízi élőhely erősen másodlagos, hisz itt a patak szabályozott, annak mentén hordaléklerakó csapdákat építettek. A Neuropteroidea fajok közül a *Sialidae*, a *Sisyridae*, *Osmyliidae* család lárvá-

inak fejlődése vízhez kötődik. Azonban ezek közül csupán a legközönségesebb fajt a *Sialis lutaria*-t sikerült innen mindeztidáig kimutatni.

(4) mezo-higrofil erdőfoltok

A mezo-higrofil erdei élőhelyhez a védett terület nyugati részén található, kis területre korlátozódó, fiatal, de természetközeli tölgyes - égeres foltok sorolhatók.

Ezek faunája valószínűleg a jelenleg kimutatott fajszámnál még gazdagabb, de kiterjedésük olyan kis foltra korlátozódik, hogy még több faj kimutatásához sokkal intenzívebb terepi munkára lenne szükség. Az élőhely jellemző fajtái: *Hemerobius humulinus*, *Chrysotopia ciliata*, *Dichochrysa prasina*, *Dichochrysa ventralis*, *Semidalis aleyroformis*.

(5) xerofil homoki gyepek

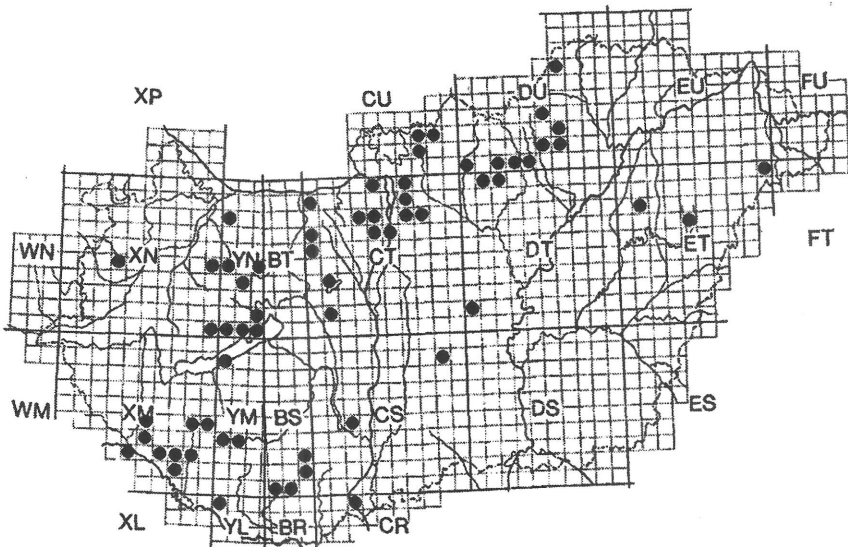
A Látrányi Puszta Természetvédelmi Terület kb. felét részben xerofil homoki gyepek foglalják el. A védett terület D-i része nem legeltetett, míg az É-i része legeltetett. Ennek megfelelően a nem zavart D-i rész fajgazdagabb.

Szinte egész Somogy területére jellemző psammofil fajok mindegyike megtalálható itt: *Chrysopa abbreviata*, *Chrysopa commata*, *Creoleon plumbeus*, *Myrmeleon inconspicuus*, *Myrmeleon formicarius*, *Euroleon nostras*.

Az első négy faj a nyílt homokhátakhoz kötődik. Az utolsó két hangyaleső faj lárvája pedig a zavart homokfelszínek, partfalak esőtől, széltől és közvetlen napsütéstől védett helyein fejlődik.

A *Myrmeleon formicarius* védett faj. Hazai elterjedési adatai főleg a domb- és hegyvidéki területekre esnek, ezért látrányi előfordulása figyelemre méltó.

A *Chrysopa commata* a zöld fátyolkák között nem nevezhető gyakorinak. A fajt hazánkban írták le a hatvanas évek végén. A környező országokban már mindenhol a védett vagy a vörös könyves listákon szerepel, így hazai vonatkozásban is nagyobb figyelmet érdemel jelenléte.

1. ábra: A védett közönséges hangyaleső (*Myrmeleon formicarius*) hazai elterjedése

A *Creoleon plumbeus* és *Myrmeleon inconspicuus* hangyaleső fajoknak - a homok fedte Belső-Somogyban is - lokális az előfordulásuk, ezért minden élőhelyük megérdemelné a védelmet. Ezt a típusú élőhelyet foglalják el itt részben a telepített erdei fenyvesek is.

(6) ültetett erdei fenyvesek

Az ültetett erdei fenyvesek Neuroptera faunája szegényes, négy jellemző fajt sikerült innen kimutatnunk, melyek a fenyőtelepítésekkel országos viszonylatban is terjedő félben vannak (*Coniopteryx pygmaea*, *Hemerobius nitidulus*, *Hemerobius stigma*, *Chrysopa dorsalis*).

Természetvédelmi megjegyzések

A Neuroptera fauna igényeit figyelembe véve a védett területen lévő xerofil homoki gyepek kezeléséhez tudtunk helyi megfigyelési tapasztalatokat gyűjteni.

A területen a jelenlegi kezelés szempontjából két élőhelytípus található a homoki gyepekben.

A védett terület É-i része kezelt, ami azt jelenti, hogy a homoki gyepet szarvasmarhákkal legeltetik. Itt a kezelés hatására a gyep több helyen mozaikossá vált, ami a növényzet által fedett és nyílt homokfelszínek különböző mértékű váltakozását jelenti. Ez a szerkezet elvileg kedvez a védett fajok megtelepedésének és fennmaradásának, mivel a homokhoz kötődő Neuroptera fajok - különösen a hangyalesők - a homoki gyep állandó zavarását, bolygatását igénylik. Sajnos azonban úgy tűnik, hogy a megfelelő szerkezetű élőhelyfolt ellenére a populációk mégsem nagyok mivel a terület túllegeltetett. Homoki gyepekben egyébként sem szokás szarvasmarhát tartani! Valószínűleg a birka tartása kedvezőbb szerkezetűvé tenné a homokhátakon kialakult xerofil élőhelyet.

A nem kezelt homoki gyepfoltok a védett terület D-i részén találhatók.

Itt a vegetáció csodálatos. Azonban a kezelés hiányában már előrehaladott a homokhátakon a mozaikos szerkezetű gyepek záródása. A borítottság növekedése nem kedvező a hangyaleső fajok számára, mivel a gyep záródásával csökken a tölcserépítésre alkalmas helyek száma. Kezelés nélkül a záródás feltételezhetően annak a következménye, hogy a terület magasabb csapadékmennyiséget kap, mint a kiskunsági hasonló élőhelyek. A kezelés hiányában viszont valószínűleg a terület klímazonális növénytársulásainak megfelelő szukcessziós fázisok alakulnak ki.

Ez a homoklakó fajok számára kedvezőtlen, pl.: hangyalesők, bizonyos fullánkos hártványászárnyúak, cserebogárfélék stb., míg más csoportok, fajok számára a kialakult magas fűvű homoki gyep vegetációszerkezete kifejezetten kedvező, pl.: néhány ritka lepkefaj.

Érdeemes lenne a területen a kezelt és kezeletlen területek faunájában bekövetkező változásokat néhány évig nyomon követni, hogy pontosabb információkkal rendelkezünk a gyepek szerkezeti változása következtében bekövetkező faunaváltozásokról. Ezeket a vizsgálatokat, a *Lepidoptera*, *Myrmeleontidae*, *Hymenoptera*, *Coleoptera* bizonyos családjai és az *Orthoptera* csoportok által lehetne megnyugtatóan tisztázni.

Irodalom

- ASPÖCK H., ASPÖCK, U., HÖLZEL H. (unter Mitarbeit von H. Rausch) 1980: Die Neuropteren Europas. Eine zusammenfassende Darstellung der Systematik, Ökologie und Chorologie der Neuropteroidea (Megaloptera, Raphidioptera, Planipennia) Europas 2 vols, 495&355pp. Goecke&Evers, Krefeld, F.R.G.
- ASPÖCK H. HÖLZEL H. ASPÖCK U. 2001: Kommentier Katalog der Neuropterida (Insecta: Raphidioptera, Megaloptera, Neuroptera) der Westpalaarktis - Dcnesia 02 pp.1-606.
- ÁBRAHÁM L. 1992: A Boronka - melléki Tájvédelmi Körzet nagyszárnyú, tevenyakú és recésszárnyú faunájának természetvédelmi értékelése (Megaloptera, Raphidioptera, Neuroptera) - Dunántúli Dolg. Term. Tud. Sor. 7: 107-125.
- ÁBRAHÁM L. 1995: A tervezett Duna-Dráva Nemzeti Park recésszárnyú alkatú (Megaloptera, Raphidioptera, Neuroptera) faunájának természetvédelmi vizsgálata I. Dunántúli Dolg. Term. Tud. Sor. 8: 58-70.
- ÁBRAHÁM L. 1998: Natural protection studies on the neuropteroids (Megaloptera, Raphidioptera, Neuroptera) fauna of the Duna-Dráva National Park, II. - Dunántúli Dolg. Term. Tud. Sor. 9: 269-289.
- ÁBRAHÁM L. 2001: Somogy megye recésszárnyú-alkatúinak katalógusa - Natura Somogyiensis 1: 253-260.

The neuropterid fauna of the Látványi Puszta Nature Conservation Area (Megaloptera, Raphidioptera, Neuroptera)

LEVENTE ÁBRAHÁM

In the course of 1999 and 2001, a faunistical survey of the Látványi Puszta Nature Conservation Area was carried out focusing on Neuropteroidea, beside other insect groups.

Samplings were collected by netting technique, light personally and by portable light traps in 6 different habitats, such as, riverine willow woods, wet habitats, meso-higrofil wood patches, xerophil sandy grasslands and on pine plantation. Altogether 434 specimens belonging to 1 Megaloptera, 1 Raphidioptera, and 35 Neuroptera species were collected. Among the habitats, only the fauna of the sandy grassland shows special characteristic. The following species are worth mentioning: (*Chrysopa abbreviata*, *Chrysopa commata*, *Creoleon plumbeus*, *Myrmeleon inconspicuus*, *Euroleon nostras*). In the nature conservation area, only one protected species was recorded: *Myrmeleon formicarius*.

Most of the lacewings in Hungary are associated with deciduous forest. Since this kind of habitat is rather small in distribution within the protected area, these species were found here in low abundance. The fauna of the isolated xerophil sandy grasslands, far away from the great sandy stretches of Hungary, is also poor in species. As succession continues, species associated with open sandy habitats show lower diversity from the point of view of nature protection. These require a steady disturbance of the xerophil sandy grassland.